

Hjem > Landdistriktsmidler > 2013 > Værditilvækst > Kom godt i gang med naturpleje

Kom godt i gang med naturpleje

Videncentret arbejder med at sætte fokus på nogle af de barrierer, der har en del af skylden for, at der mangler landmænd til at udføre naturpleje. Det drejer sig blandt andet om det økonomiske potentiale og reglerne for tilskud.

Blandt andet er kontrolreglerne for tilskud til afgræsning forbedret. Der arbejdes også for at belyse øvrige praktiske problemer, sådan at det måske er nemmere at tage højde for dem. Det kan betyde, at naturpleje efterhånden bliver en større del af landbrugets øvrige drift.

Indhold:

- [Der er brug for mange flere landmænd og mange flere græsningsdyr til naturpleje](#)
- [300.000 ha hvis nærliggende græsarealer inddrages](#)
- [Antal græsningsdyr i forhold til behov](#)
- [Hvilke græsningsdyr er egnede til de forskellige naturtyper](#)
- [Jagt og afgræsning kan godt gå hånd i hånd](#)
- [Økonomien i naturpleje kan være god](#)
- [Tilskuddet er i fare, hvis der ikke er styr på græsnings- eller forpagtningsaftalen](#)
- [Kan man smage naturen i bøffen?](#)
- [Hvordan kommer man i gang med naturpleje?](#)
- [Naturpleje på facebook](#)
- [Mere information](#)

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development'

Der er brug for mange flere landmænd og mange flere græsningsdyr til naturpleje

Der er et stort behov for at flere landmænd vil varetage naturpleje, enten som en mindre del af den øvrige drift eller som en selvstændig driftsgren, der kræver et større afkast. Danmark har 342.000 ha naturarealer, der skal plejes, og det er vurderet, at der er behov for græsning alene eller kombineret græsning og høslæt på 176.000 ha.

[Til top](#)

300.000 ha hvis nærliggende græsarealer inddrages

Mere end halvdelen af det samlede areal er små og isolerede arealer på under 1 ha, og det besværliggør plejen. Samtidig er det i mange tilfælde bedst med helårsgræsning, både af hensyn til naturplejen og økonomien, men det kræver, at dyrene har adgang til tørre arealer og arealer med læ og ly for nedbør. For at få tilstrækkeligt store og varierede arealer kan det derfor være nødvendigt at inddrage nærliggende græsarealer i naturplejen. Hvis man inddrager de græsarealer, der ligger i tilknytning til de plejekrævende naturarealer, øges arealet, der skal afgræsses til næsten 300.000 ha.

[Til top](#)

Antal græsningsdyr i forhold til behov

En analyse viser, at helårsgræsning af de beskyttede naturarealer kræver 10.000 til 19.000 dyreenheder (DE) af ekstensive kvægrace, og yderligere 71.000 DE, hvis de tilstødende græsarealer også skal afgræsses. Sæsongræsning med intensive racer kræver mange flere dyr.

	Beskyttede naturtyper, 176.000 ha	Beskyttede naturtyper plus nærliggende græsarealer, 296.000 ha
Helårsgræsning, ekstensive racer	10.000-19.000 DE	81.000-90.000 DE
Sæsongræsning, intensive racer	96.000-155.000 DE	341.000-400.000 DE

I september 2013 var der ca. 87.000 DE ammekøer i Danmark, hvoraf ca. 13.000 DE er ekstensive racer, der egner sig til helårsgræsning. Det vil sige, at antallet af ammekøer af ekstensive racer nogenlunde svarer til det antal, der kræves for at helårsgræsse de beskyttede naturarealer (hvis alle afgræsser naturarealer), men at der er behov for mindst syv gange flere ammekøer af ekstensive racer, hvis man af praktiske grunde inddrager de nærliggende græsarealer i naturplejen. Derfor er der et stort potentiale i naturpleje.

Se også [Analyse af behovet for græsning og høslæt på beskyttede naturarealer](#).

Billede 1. Foto: Heidi Buur Holbeck, VFL.

[Til top](#)

Hvilke græsningsdyr er egnede til de forskellige naturtyper

Kvæg er generelt velegnet til pleje af de fleste naturtyper. Generelt har kødkvægracer en bedre evne til at udnytte forskellige planter med lavt næringsstofindhold og er mere robuste end kvæg af malkerace. Se faktaark om [Kvæg som naturplejere](#).

Får er specielt velegnede til bekæmpelse af tagrør, kæmpe bjørneklo og rynket rose, men de fleste racer egner sig ikke til bløde og fugtige arealer. Fåregræsning kan resultere i en artsfattig vegetation, men et godt management kan modvirke det. Se faktaark om [Får som naturplejere](#).

Heste, især de små hårdføre racer, er egnede til de fleste naturtyper, men de bør ikke sættes på meget næringsrige arealer, da de nemt bliver forfange. Se faktaark om [Heste som naturplejere](#).

Geder er især egnede som kratryddere. De trives ikke på våde og bløde arealer. Se faktaark om [Geder som naturplejere](#).

I nogle tilfælde er det en fordel at flere dyrearter samgræsser et areal for at få glæde af flere dyrearters gode egenskaber. Se faktaark om [Samgræsning og oversigt over græsningsdyr](#), hvor oversigten giver et overblik over de forskellige græsningsdyrs fordele og ulemper i forhold til naturpleje.

[Til top](#)

Jagt og afgræsning kan godt gå hånd i hånd

Det kan være en fordel at få afgræsset naturarealer, der bruges til jagt, hvis man indretter folden hensigtsmæssigt. Afgræsede naturarealer giver bedre fødemuligheder for græsædende vildt, da afgræsning giver frisk genvækst. Afgræsning giver også flere blomstrende planter, der tiltrækker insekter til gavn for hønsefuglenes kyllinger. Afgræsede vådområder giver ande- og vadefugle bedre vilkår. Se faktaark om [Jagt kombineret med afgræsning af naturarealer](#).

[Til top](#)

Økonomien i naturpleje *kan* være god

Beregningsscenarier viser, at afgræsning af naturarealer generelt må forventes at give underskud, hvis slagtekreaturerne afsættes til de priser, der kan opnås ved levering til slagteri, når alle omkostninger indregnes, herunder løn til eget arbejde, vedligehold, forrentning og afskrivninger. Afgræsning af naturarealer kræver derfor tilskud. Ved helårsgræsning og tilskud til afgræsning på 2.000 kr./ha viser beregninger et nettooverskud på knap 500 kr. pr. ha, når alle omkostninger inklusiv løn til eget arbejde er afholdt. Man skal dog være opmærksom på, at helårsgræsning kræver, at kreaturerne har adgang til tørre arealer med gode læforhold i vinterperioden, ligesom det skal sikres at der er foder nok til dyrene. Nogle naturplejere anvender omdriftsarealer med efterafgrøder til vintergræsning. Beregningerne tager ikke højde for omkostninger til læskur.

Tabel 1. Dækningsbidrag ved afsætning til slagteri, "Galloway-klassificering"

	Kr./ha
Indtægter, salg af slagtedyr (hhv. 22,30 og 17,25 kr./kg)	2.926
Produktionsomkostninger, samtlige variable, faste og eget arbejde	4.588
Dækningsbidrag uden tilskud	-1.662
Handypræmie (425 kr./handyr)	127
Tilskud til afgræsning, kr./ha*	2.000
Dækningsbidrag med tilskud	465

* På naturarealer uden mulighed for enkeltbetaling.

Kilde: Opdatering af FOI-rapport 211 om økonomien i naturpleje, Fødevareøkonomisk Institut.

Salg af kødproduktionen direkte til forbrugere eller via gårdbutik giver mulighed for et positivt afkast før indregning af tilskud, men en egentlig vurdering af økonomien i denne mulighed kræver nærmere undersøgelser af størrelsen af arbejdsindsatsen og andre omkostninger ved egen distribution af kød.

Tabel 2. Dækningsbidrag ved afsætning via gårdbutikker og direkte leverance til forbruger

	Kr./ha
Indtægter, salg af kød (gennemsnitspris 60 kr./kg)	8.300
Produktionsomkostninger, samtlige variable, faste og eget arbejde	4.588
Omkostninger ved slagtning og partering, men uden distributionsomkostninger og løn hertil	1.372
Dækningsbidrag uden tilskud og omkostninger til distribution og løn hertil	2.340

Handyrpræmie og tilskud til afgræsning	2.127
Dækningsbidrag med tilskud, men uden omkostninger til distribution og løn hertil	4.467

Kilde: Opdatering af FOI-rapport 211 om økonomien i naturpleje, Fødevareøkonomisk Institut.

Se flere beregningsscenarier i faktaark om [Økonomi i naturpleje](#).

[Til top](#)

Helårsgræsning kræver næsten altid læskur

I vinterperioden kræver helårsgræsning tørre arealer med adgang til tørt leje, hvor der samtidig er ly og læ for vejr og vind. Hvis arealet ikke i sig selv kan opfylde de krav, skal der være læskur til dyrene, og det kan i nogle tilfælde være svært at få tilladelse til opstilling på beskyttede arealer, ligesom det kan være en betydelig omkostning, der ikke er indregnet i økonomiscenarierne. Se faktaark om [Vigtige regler om dyrehold på naturarealer](#). Alternativet er at sætte dyrene på stald, som også er en meromkostning, der forringer resultatet yderligere.

[Til top](#)

Tilskud til afgræsning kræver, at man kan opfylde betingelserne

Bortset fra scenariet med direkte salg, opnås der kun et positivt resultat, hvis der indregnes tilskud til afgræsning. Det kræver dog godt management at opfylde betingelserne for tilskud på arealer, der helårsgræsses. Det er vigtigt at sikre sig, at man kan overholde de forpligtelser, der fremgår af tilsagnet. Vær opmærksom på, at det nu er muligt at vælge kontrol ud fra et fast græsningstryk i juni, juli og august som alternativ til tæt og lavt plantedække den 31/8. Græsningstrykket kan nedsættes til det, der er passende for arealet, og det er kommunerne behjælpelige med. Læs mere om tilskud til [Pleje af græs- og naturarealer](#) på NaturErhvervstyrelsens hjemmeside og se [Spørgsmål og svar om kontrol af "Pleje af græs- og naturarealer"](#) på LandbrugsInfo.

Billede 2. Foto: Heidi Buur Holbeck, VFL.

[Til top](#)

Tilskuddet er i fare, hvis der ikke er styr på græsnings- eller forpagtningsaftalen

Naturpleje er som tidligere beskrevet afhængigt af tilskud, og arealtilskuddene følger den, der har råderetten over arealet. Det vil sige enten ejer eller forpagter af jorden. En græsningsaftale giver ikke dyreholder ret til at søge arealtilskud, for græsningsaftaler giver ikke råderet over jorden. Hvis en aftale er forkert formuleret, så det er usikkert om det reelt er en forpagtningsaftale eller en græsningsaftale, er der stor risiko for, at ejer eller forpagter heller ikke kan få udbetalt tilskuddene. Det kan få meget uheldige konsekvenser for den betalingsaftale, der er indgået mellem jordejer / forpagter og dyreholder. Se eksempler på definition af forpagtningsaftale kontra græsningsaftale og eksempler på u hensigtsmæssige formuleringer i faktaark om [EU-støtte til naturpleje ved forpagtnings- og græsningsaftaler](#).

[Til top](#)

Kan man smage naturen i bøffen?

Projektet "Smag på Landskabet" har som mål at udvikle naturplejen, så den bliver rentabel for landmanden. Det skal ske ved at løse udfordringerne i hele kæden fra køernes pleje af naturarealerne til afsætning af kødet. Derfor går man i gang med at undersøge, om bøffen reelt er sundere og mere velsmagende, hvis den stammer fra dyr, der har græsset på en dansk sommereng. Et led i projektet er, at skabe et koncept omkring 'naturkød', som er kød fra dyr, der har græsset på naturarealer. I den forbindelse er det vigtigt at vide, om kødet har nogle særlige egenskaber, som kan bruges i markedsføringen. Læs mere om projektet [Smag på Landskabet](#), der indeholder en masse information til landmænd, slagtehus, restauratører, forbrugere og presse om naturpleje og "naturkød".

Billede 3. Der vil blive smagt usædvanligt grundigt på bøfferne fra disse dyr. Foto: Mette Sandholm, VFL, Kvæg.

[Til top](#)

Hvordan kommer man i gang med naturpleje?

Det nemmeste er at tage kontakt til kommunen, enten for at finde arealer eller for, at kommunen kan vurdere, hvordan man bedst kan genoptage afgræsning på naturarealer, man selv har til rådighed. Græsning af et § 3-areal kræver ikke dispensation, medmindre der forinden skal foretages en rydning eller anden ændring af tilstanden. I mange tilfælde vil kommunen gerne hjælpe med blandt andet hegning, vandforsyning og adgangsforhold på arealer, de prioriterer til afgræsning. Se også faktaark om [Klargøring af naturarealer til afgræsning](#).

Derudover er Græsning.dk stedet, hvis man er ejer af en eng, men mangler kreaturer, heste eller får til at afgræsse den. Ligesom det er stedet, hvis man eksempelvis har en besætning med kødkvæg og søger naturarealer, de kan afgræsse. Siden er netop blevet lanceret i en ny udgave, så brugerne kan søge kommunevis efter dyr eller arealer. På den måde er det nemmere for lodsejere og dyreholdere at finde hinanden, hvorefter parterne selv aftaler de praktiske forhold omkring eksempelvis hegning og pris. Som udgangspunkt for aftalen kan det være en god ide at læse faktaarket [Tjekliste til aftalegrundlag mellem lodsejer og dyreholder](#).

Billede 4. Foto: Heidi Buur Holbeck, VFL.

[Til top](#)

Naturpleje på facebook

Arbejdsgruppen bag [Græsning.dk](#) har også oprettet en [facebook](#)-gruppe, der hedder Naturplejenetværket, for de, der arbejder med naturpleje. Her kan medlemmerne udveksle erfaringer om naturpleje og synspunkter. Det gælder både det praktiske og det administrative arbejde.

[Til top](#)

Mere information

Der findes flere [faktaark](#) om naturpleje på LandbrugsInfo, ligesom der er mange informationer på siden om [Natur- og arealforvaltning](#).